SALASSA PIDETTÄVÄ
TJ 43 a §:n 2 momentti

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle 13.9.2016

Kiitän mahdollisuudesta kommentoida Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) laillisuuskertomusta 13/2016 sekä kutsusta tulla tarkastusvaliokunnan kuultavaksi asiassa.

Yhdyn kaikkiin VTV:n laillisuuskertomuksen 13/2016 kannanottoihin koskien Finavian johdon ja ministeriön toimintaa:

Ministeri Berner on puuttunut epäsopivalla tavalla Finavian hallituksen työskentelyyn ja näin vaikuttanut Finavian hallituksen päätöksiin sopia ja perua johdannaiskanteet joulukuussa 2015.

Ministeri Berner ja ministeriö ovat, ilman hallitukseni päätöstä tai tietoa asiasta, neuvotelleet sovintosopimuksen tilintarkastusyhteisön kanssa marraskuussa 2015. Ministeri Berner on epäsopivalla tavalla painostanut minua hyväksyttämään ministeriön neuvottelema sovintosopimus hallituksessani.

Hallitukselleni ei ole tuotu tiedoksi tilintarkastajayhteisön sovintosopimuksen hyväksyntää vastustavia asiantuntijamuistiota. Toisaalta ministeri ja ministeriö ovat ohjanneet hallitustani hankkimaan tilintarkastusyhteisön sovintosopimuksen hyväksyntää puoltavan lausunnon nimeämältään neuvonantajalta. Tämä on räikeää hallituksen objektiiviseen päätöksentekoon vaikuttamista.

Ministeri Berner on esittänyt julkisuuteen ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle, että olisi pyytänyt Finavian hallitusta selvittämään johdannaiskanneasioita uudelleen huolellisesti hallitukseni tehtyä 25.9.2015 kannepäätös yhtiön entistä johtoa kohtaan. Tämä ei pidä paikkansa. Ministeri ei pyytänyt lisäselvityksiä. Vasta 2.12.2015 painostaessaan minua viemään sovintosopimus hallitukseeni kiireellisesti hyväksyttäväksi, ministeri Berner pyysi uutta 'huolellista harkintaa'.

Ministeriö on toiminnallaan negatiivisesti vaikuttanut Finavian mahdollisuuteen saada eri tahoilta korvausta johdannaistappiolle.

Ministeriö on painostanut minua hallituksen puheenjohtajan tehtävän jättämisen jälkeen vaikenemaan erimielisyydestäni Finavian omistajaohjauksen kanssa.

Valtasuhteet ovat olleet hämärtyneitä johtamassani Finavian hallituksessa ja johdossa. Yhtiön sijasta lojaliteetti on suuntautunut ministeriön johtoon osalla hallituksen jäsenistä ja johtohenkilöistä.

Pyydän, että eduskunnan tarkastusvaliokunta puuttuu tilanteeseen nopeasti ja asian vakavuuden vaatimilla toimenpiteillä. Korruptiolle ei tule antaa 'täyttä tukea'.

Olen alla olevassa muistiossa käynyt läpi johtamani Finavian hallituksen toimia johdannaisasioiden selvittämisessä vuoden 2015 aikana. Muistio perustuu suurelta osin Valtion tarkastusvirastolle 26.2.2016 antamaani selvitykseen.

Oikeusprosesseja koskevat tiedot ovat luottamuksellisia. Niiden joutuminen julkisuuteen voi vaikeuttaa Finavian mahdollisesti jatkossa nostamien oikeusprosessien menestymistä. Julkisuudelta salassa pidettävät asiat olen merkinnyt [hakasulkein].

Yleistä

Otin Finavian hallituksen puheenjohtajatehtävän vastaan 14.1.2015. Finavian hallituksen omistajaohjaus oli korrektia ja työtämme tukevaa syyskuuhun 2015 asti.

Hallituksen työ painottui normaalien operatiivisten asioiden ohella johdannaisasioiden selvittämiseen ja niiden aiheuttaman, jopa äärettömän riskin hallintaan ja eliminointiin. Korkojen laskiessa ja volatiliteetin noustessa johdannaissopimusten riskipositio nousi kevään 2015 aikana 70M€ tasolle. Kesäkuussa 2015 riskipositio saatiin pääosin suljettua lunastamalla Danske Bankin kanssa tehdyt sopimukset. Lokakuussa 2015 riskipositio suljetiin lopullisesti. Finavialle koitui johdannaisista kokonaisuudessaan yli 34 M€ tappio.

Riskiposition hallinnan ohessa hallitukseni käytti ja oli jo ennen vuotta 2015 käyttänyt paljon aikaa johdannaisten vastuukysymysten selvittämiseen. Hallitukseni tavoite oli selvittää asiat pääasiassa oikeusprosessien kautta ja saada johdannaistappiosta vastuussa olevat tahot ja johdon vastuuvakuutus vähintään osittain korvaamaan yhtiön kärsimät tappiot.

Asioiden kulku, kevät 2015

Hallitukseni teki yhtiön toimitusjohtajan esityksestä 30.1.2015 yksimielisen päätöksen korvauskanteen nostamisesta vuosien 2009-2010 tilintarkastusyhteisöä ja päätilintarkastajaa kohtaan. Kanneprosessiin käynnistyttyä maaliskuussa 2015 tilintarkastusyhteisö uhkasi nostaa vastakanteet entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan. Hallitukseni päätti olla reagoimatta uhkaukseen. Yhtenä vaihtoehtona pohdittiin tuolloin yhtiön omien kanteiden nostamista entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan. Tässä vaiheessa siihen ei kuitenkaan päädytty.

Kevään aikana johto ja hallitus neuvottelivat myös pankkien, etenkin Danske Bankin kanssa johdannaistappioiden korvauksista valtioyhtiöiden merkittävään ja pitkäaikaiseen asiakkuuteen vedoten.

[redacted]

Asioiden kulku, kesä 2015

Kesällä 2015 välimiesoikeus hylkäsi Finavian vuonna 2014 nostaman kanteen If Vahinkovakuutusyhtiö Oy:ltä kohtaan. [Kyseessä oli Finavian 10 M€ korvausvaatimus IF:lle johdon vastuuvakuutuksen perusteella, yhtiön entisen varatoimitusjohtajan ja rahoituspäällikön aiheuttamasta vahingosta. Kanteemme hylättiin, koska Finavia ei ollut nostanut kanteita varatoimitusjohtajaa ja rahoituspäällikköä kohtaan. Nyt kanneoikeus oli vanhentunut työsopimuslain 2 vuoden aikarajan vuoksi. Välimiesoikeus mahdollisti

korvausprosessin jatkamisen antamalla Finavialle suoran kanneoikeuden IF:iä kohtaan. Tämä tarkoitti sitä, että prosessin jatkaminen ja korvausten saaminen johdon vastuuvakuutuksesta oli mahdollista, mutta vain nostamalla kanteet entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan.]

Yhtiö pyysi kesällä 2015 VTV:n neuvoa tilanteeseen. VTV suositteli ylijohtaja Männikön johdolla kanteiden nostamista entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan. VTV perusteli kanteiden nostoa mm. sillä, ettei olisi johdonmukaista jättää selvittämättä johdon vastuuta, koska kanne tilintarkastajaa kohtaan oli nostettu. VTV piti tilintarkastajakannettamme oikeana ratkaisuna.[Johdon vastuu kytkeytyy tiiviisti tilintarkastajan vastuuseen ja on jopa ensisijasta, tai vähintään yhteisvastuuta tilintarkastajan kanssa.] Hallituksella on kuitenkin harkintavaltaa asiassa. Jos hallitus päättäisi olla nostamatta kanteita, tulee päätökselle saada kirjallinen valtio-omistajan tuki tai yhtiökokouksen päätös, linjasi VTV.

Informoin elokuussa ministeri Berneriä välimiesprosessin tilanteesta, ylimmän johdon kanneasiasta ja VTV:n suosituksesta niiden osalta. Tällöin päätettiin kutsua VTV:n ylin johto kuultavaksi asiassa.

11.9.2015 pidetyssä tapaamisessa mukana olivat ministeri Berner, kansliapäällikkö Pursiainen, VTV pääjohtaja Tuomas Pöysti ja ylijohtaja Marko Männikkö, Finavian päälakimies ja allekirjoittanut. Tilaisuudessa VTV toisti kantansa ja suositteli kanteiden nostamista: 'Merkittävän valtioyhtiön, kuten Finavian, hallituksen on toimittava yhtä huolellisesti kuin pörssiyhtiön hallitus. Tilintarkastaja, hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat kolmikannassa yhtiön tilinpäätöksen oikeellisuudesta. Hallituksella ja toimitusjohtajalla on ensisijaisvastuu tilinpäätöksestä. [redacted] huolimattomasti], joten on loogista ja suositeltavaa nostaa kanteet tilintarkastajan lisäksi myös hallitusta ja [redacted]. Lisäksi VTV toisti kantansa omistajan roolista vastuun ottamisessa: 'Hallituksella on laaja harkintavalta. Jos hallitus tätä harkintavaltaa käyttäessään päättäisi olla nostamatta kanteita, tulee päätökselle saada kirjallinen valtio-omistajan tuki tai yhtiökokouksen päätös.'

Kokouksen päätteeksi ministeri Berner linjasi: 'Ministeri omistajana ottaa huomioon yhtiön ja yleisen edun. Ministeri ymmärtää prosessin pituuden ja lopputuloksen epävarmuuden. Finavian hallituksen tulee nyt tehdä johdon kanneasiasta yhtiön edun mukainen perusteltu päätös ja kertoa se ministerille. Jos ministeri on eri mieltä asiasta, hän kutsuu koolle yhtiökokouksen ja tekee uuden päätöksen asiasta. Tällöin hallituksen on erottava'. Tämä oli mielestäni hyvän hallintotavan mukainen linjaus. Ministeri ei kuitenkaan syksyn edetessä noudattanut omaa linjaustaan.

Asioiden eteneminen, syksy 2015

Finavian hallitus teki 25.9.2015 päätöksen kanteiden nostamisesta yhtiön entistää toimitusjohtajaa ja hallitusta kohtaan sekä päätöksen panna vireille korvauskanne välimiesoikeudessa IF:iä kohtaan johdon vastuuvakuutuksen perusteella. Hallitus päätti asian 4-3 äänestystuloksella.

Päätöksen perustelu päätösesityksen mukaisesti:'[Yhtiön etu edellyttää, että vastuuvakuutus saadaan kattamaan johdannaisista aiheutuneita tappiota.]Yhtiön etu edellyttää myös, että eri toimijoiden

vastuukysymykset selvitetään perusteellisesti, jotta vastaavanlaisilta tilanteilta jatkossa vältyttäisiin. Yhtiön edun mukaista on toteuttaa kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka edistävät asian perinpohjaista ja kaikkien johdannaissopimusten syntyyn, raportointiin ja seurantaan osallisten tahojen vastuiden selvittämiseen asianmukaisesti. Myös yleinen etu ja asian sama julkisuus edellyttävät tätä'. Lisäksi päätöksen perusteluna olivat seuraavat seikat: Finavialla oli asiassa merkittävä taloudellinen intressi, [tilintarkastajaa vastaan nostetun kanteen menestyminen on ainakin osittain riippuvainen nyt nostettavista johdon kanteesta] ja VTV on suosittanut kanteiden nostamista.

Hallituksen kannepäätökseen jätetiin eriävä kanta. Sen mukaan yhtiön hallituksen aiempaan harkintaan perustuvaa linjausta ei tulisi muuttaa, koska asiassa 'ei ole esitetty uusia tai muuttuneita tosiasioita' ja koska oikeusprosessin ratkaisun 'lopputulos ei ole ennustettavissa'. Eriävässä kannassa esitettiin 'ei kanteita'- päätöksen viemistä yhtiökokouksen päätettäväksi. Toisin kuin ministeri Berner on julkisuuteen esittänyt, eriävässä kannassa ei esitetty tai pyydetty lisäselvitysten tekoa.

Ministeri Berner on julkisuudessa useaan otteeseen viitannut hallitukseni 'ristiriitaisiin' päätöksiin johdon kanteiden osalta. Keväällä 2015 hallitukseni päätti olla reagoimatta tilintarkastusyhteisön vastakanneuhkaukseen entistä johtoa kohtaan. Tällöin siis hallitus päätti olla tuossa vaiheessa nostamatta kanteita entistä johtoa kohtaan. Kevään jälkeen tuli esille useita uusia tietoja, jotka puolsivat kanteiden nostoa:

[Kesällä 2015 oli käynyt selväksi, ettei vahinkovakuutuksesta voi saada korvauksia yhtiön kärsimistä tappioista, jos kanteita entistä johtoa kohtaan ei nosteta.]

Tilintarkastajan TILA- ja käräjäoikeusprosessissa oli tullut esille seikkoja, jotka puolsivat väitettä entisen hallituksen ja toimitusjohtajan huolimattomuudesta.

Yhtiön sisäisessä tarkastuksessa koskien johdannaissopimuksia tehneiden rahoituspäällikön ja varatoimitusjohtajan toimia oli tullut kesän 2015 aikana ilmi vakavia johtamis- ja raportointipuutteita.

VTV oli suositellut kanteiden nostamista monin perusteluin, mm. kolmikannan yhteisvastuun perusteella.

[Kun hallitukseni päätti 25.9.2015 nostaa kanteet entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan, päällimmäisenä tavoitteena oli saada korvauksia vahinkovakuuttajalta. Tässä prosessissa välimiesoikeus olisi päättänyt korvauskanteen mahdollisesta läpimenosta IF:iä kohtaan ja myös korvaussumman. Tämä prosessi olisi kestänyt arviolta alle vuoden. Tänä aikana Finavialla olisi tullut olla korvauskanteet vireillä yleisessä alioikeudessa hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan vanhenemisen katkaisemiseksi. Kun välimiesoikeus olisi tehnyt päätöksensä, olisimme voineet päättää alioikeuden korvauskanteiden jatkosta. Korvauskanteet olisi pidetty lepäämässä välimiesprosessin ajan.] Tähän prosessiin ei koskaan päästy, koska ministeriö puuttui yhtiön ja hallituksen työskentelyyn.

Ministeri Berner ilmoitti minulle 29.9.2015 (tekstiviestillä) pohtivansa hallitukseni kannepäätöstä 11.9.2015 VTV kokouksessa tehdyn linjauksen mukaisesti. Kävimme myös puhelinkeskustelun asiasta 4.10.2015. Ministerille oli tuntemattomasta syystä syntynyt käsitys, että hallitukseni teki kannepäätöksen puhtaasti eettisin perustein. Korjasin asian, teimme päätöksen painottaen yhtiön taloudellista etua, mutta myös selvitysvelvollisuutta. Esittelin ministerille päätöksemme yllä esittämäni perustelut. Ministeri lupasi pohtia

asiaa ja palata siihen. Ministeri sai lopulliset päätöspöytäkirjat asiasta 8.10. Ministeri Berner tai ministeriö ei vaatinut tai pyytänyt jatkoselvityksiä asiasta.

14.10.2015 sain kirjalliset ohjeet etenemisestä kansliapäällikkö Harri Pursiaiselta. Ohjeen mukaan johdannaiskanneasioissa ei tule edetä ennen marraskuun puolivälin yhtiökokousta. Tämän jälkeen asiasta käytiin vanhenemiskiireen vuoksi tarkentavaa viestinvaihtoa, koska mm. yhtiön päälakimies oli tulkinnut kansliapäällikön viestiä kirjaimellisesti: missään johdannaiskanneasioissa ei tule edetä, ei esim. pankkeja koskevissa vaatimuskirjeissä. Ministeri kielsi ensin kaikki johdannaisvalmistelut tekstiviestillä (16.10.2015). Kansliapäällikkö tarkensi myöhemmin viestiä: entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa koskevaa kanne/korvausvaatimusprosessia ei saa käynnistää, muita kanne- tai vaatimuskirjeasioita voi viedä eteenpäin.

Hallitukseni odotti ministerin linjauksen mukaisesti yli kaksi kuukautta yhtiökokouspäätöstä johdon kanneasiasta, mutta sitä ei koskaan tullut. Myös 27.11.2015 pidetyn hallituskokouksen yhteydessä tiedustelin toistamiseen omistajaohjauksesta vastaavalta virkamieheltä mahdollisuuttamme edetä kanteiden kanssa. Hallituksen pöytäkirjaan kirjattiin saatu kielto edetä.

Toisin kuin ministeri Bernerin 10.9.2016 julkistamassa LVM:n osamuistiossa todetaan, tämän odotuksen aikana yhtiö ja hallitus olivat aktiivisia johdannaiskorvausasiassa mm. pankkeja kohtaan. Myös TILA- ja käräjäoikeusprosessi olivat käynnissä tilintarkastajan toimien selvitysten osalta. Yhtiö antoi 18.11.2015 vahvan lausunnon tilintarkastuskanneprosessissa vastaajien vastauskirjelmään. Sen tueksi olimme hankkineet tilintarkastaja Timo Tuokon lausunnon vuosien 2009-2010 tilintarkastuksista. Lausunnon mukaan vuosien 2009 -2010 tilintarkastuksissa oli vakavia puutteita. Lisäksi johdon vastuuta koskevien kannekirjelmien valmistelu oli aloitettu.

Pyysin myös pääministeri Sipilältä audienssia asian osalta yhtiökokouspäätöstä odotellessani. Tapaaminen ei järjestynyt, mutta pääministerin erityisavustaja Riina Nevamäki otti minut vastaan 11.11.2015. Kävin tilanteen läpi. Nevamäen kanta oli selvä: johdon kanneasia ei ole millään muotoa poliittinen, joten ministeri Bernerin ei tulisi puuttua siihen.

Hallitukseni ei käynnistänyt lisäselvityksiä entisen hallituksen ja toimitusjohtajan toimista hallituksen päätöksen 25.9.2015 jälkeen. Ministeri tai ministeriö ei lisäselvityksiä tai huolellista uutta harkintaa pyytänyt. Päinvastoin, kuten julkisuuteenkin päätynyt kansliapäällikkö Pursiaisen viesti osoittaa: hallitustani selvästi ohjattiin odottamaan yhtiökokouksenpäätöstä. Lisäksi on merkillepantavaa, että kieltoviesti tuli nimenomaan kansliapäälliköltä.

Asioiden eteneminen, joulukuu 2015

Ministeriö otti johdannaiskanneasiassa itsenäisesti, ilman hallitukseni päätöstä, operatiivisen roolin marraskuussa 2015 ja neuvotteli sovintosopimuksen tilintarkastusyhteisön kanssa. Hallituksellani ei ollut asiasta mitään tietoa. Tilanne valkeni minulle vasta 2.12.2016 ministeriössä pidetyssä kokouksessa.

Kokouksessa olivat läsnä ministeri Bernerin lisäksi Finavian toimitusjohtaja, Finavian omistajaohjauksesta vastannut virkamies, VNK:n omistajaohjauksesta vastaava virkamies ja minä. Kokouksessa ministeri Bernerin kanta tuli täysin selväksi. Hän halusi, että hallitukseni hyväksyy ministeriön neuvotteleman sovintosopimuksen tilintarkastusyhteisön kanssa. Aikaa päätökselle annettiin aluksi kyseisen päivän virka-ajan loppuun, ja myöhemmin takarajaksi asetettiin 4.12.2015 virka-aika. Hallitukseltani vaadittiin nyt siis julkisuudessakin myöhemmin useasti toisteltua 'huolellista selvittämistä' todella kiireellisellä aikataululla.

2.12.2015 pidetyssä kokouksessa tuli ensimmäistä kertaa esille ministerin kanta, jonka mukaan tilintarkastajakanteiden ja johdon kanteiden valmistelu olisi ollut hallitukseni toimesta puutteellista ja että yhtiön neuvonantaja ei osaisi asiaansa. Kokouksessa ministeri Berner kertoi, että tilintarkastusyhteisön kanssa on 'käyty keskustelua tilanteesta ja saatu sovintoehdotus'. Tilintarkastusyhteisö haluaa asiasta päätöksen (2.12) iltaan mennessä. Juhani Damski esitteli esityksen yksityiskohdat. Pidin sopimusta huonona ja pyysin perusteluja mahdolliselle hyväksynnälle. Berner perusteli sopimuksen hyväksyntää mm. seuraavasti:

- 2009 vuoden kanne olisi vahva, mutta on vanhentunut ja vuoden 2010 osalta kanne on heikko (enempää selittämättä asia)
- Jos sovintoa ei tehdä, case eskaloitu nykyhallitukseen, joka tulee saamaan regressiokanteet ja joutuu sen vuoksi toimintakyvyttömäksi
- Tilintarkastusyhteisö on valjastanut kaikki parhaat asiantuntijat puolelleen, joten kanne hävitään
- Tilintarkastusyhteisö nostaa saman viikon aikana kanteet vanhaa hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan
- Myös vanhan hallituksen jäsenet tulevat nostamaan vastakanteet nykyhallitusta kohtaan

Ministeri halusi, että Finavian hallituksen olisi ensin luovuttava 'heikoista kanteista' allekirjoittamalla sovintosopimus tilintarkastusyhteisön kanssa ja sitten muutettava 25.9.2016 päätös kanteiden nostamista entistä hallitusta ja toimitusjohtajaa kohtaan. Jälkimmäinen asia tuli esiin välillisesti. Tilintarkastusyhteisön kanssa sovintoon piti päästä nopeasti, muutoin tilintarkastusyhteisö nostaisi vastakanteet vanhaa johtoa vastaan. Seuraavaksi askeleeksi oli nähdäkseni suunniteltu 25.9.2015 tehdyn johdon kanteiden nostamispäätöksen kumoaminen. Näinhän sitten nopeasti, 9.12.2015 tapahtuikin.

Ministeri Berner kertoi asiassa olevan panoksena ministerin oma positio ja jopa nykyinen Suomen hallitus. Olin todella tyrmistynyt tavasta, jolla minua painostettiin sovintoehdotuksen taakse. Minun tehtävänä olisi myös muun hallituksen saaminen sovintoesityksen taakse. Kaikki muut kokouksen jäsenet tunsivat tilanteen etukäteen. En ollut olleenkaan vakuuttunut perusteluista, joiden mukaan tilintarkastuskanteet pitäisi sopia, mutta otin asian kuitenkin selvittäväkseni.

Selvitin tilannetta Finavian asianajotoimiston kanssa. Tulin vakuuttuneeksi siitä, ettei tilintarkastajakannetta ole mitään syytä juuri nyt sopia. Vähintään Tilintarkastuslautakunnan päätös (TILA) tulee odottaa. (TILA-prosessi Finavian johdannaisista ja tilintarkastuksen roolista oli ollut käynnissä jo vuodesta 2014. Siihen odotetiin loppuvuodesta päätöstä). Lisäksi oli kiistatonta, että vuosien 2009 ja 2010 kirjanpito, tilinpäätökset ja tilintarkastuskertomukset olivat olleet virheellisiä ja tilintarkastajan työ huolimatonta. Neuvonantajan näkemyksen mukaan oli myös selvää, että tilintarkastusyhteisö on valmis sopimaan asian myös myöhemminkin, jos siihen vaihtoehtoon päädytään.

Ilmoitin kantani omistajaohjauksesta vastaavalle virkamiehelle. Hän kuitenkin pyysi, että kuulisin toistakin neuvonantajaa ja suostuin siihen. Tästä oli seurauksena se, että johtamani hallitus sai käytännössä ministeriön/ ministerin tilaamana lausunnon sovintosopimuksen hyväksynnän tueksi. Itse hain aitoa keskustelua vaihtoehdoistamme, mutta myöntymällä ministeriön sivusta ohjaukseen tulin käytännössä tukeneeksi ministeri Bernerin tavoitetta saada hallituksen hyväksyntä sovintosopimukselle, ilman yhtiökokouspäätöstä.

Kutsuin hallituksen koolle kahteen puhelinkokoukseen: tilannetta alustavaan kokoukseen 3.12.2015 ja päätöskokoukseen 4.12.2015.

3.12.2015 pidetyssä hallituksen kokouksessa informoin hallitusta tilanteesta, varsinaisen neuvonantajamme kannasta ja ministeriön pyynnöstä tilaamastamme lausunnosta. Finavian toimitusjohtaja kertoi kokouksessa ministeri Bernerin toivovan, että sovintosopimus hyväksytään. Sen jälkeen osa hallituksesta oli valmis hyväksymään sovintosopimuksen saman tien. Siihen en suostunut, päätös tehtäisiin 4.12.2015 kokouksessa, kun uuden neuvonantajan lausunto oli saatu.

Finavian hallituksen 4.12.2015 pidetyssä kokouksessa yhtiön päälakimies esitteli uuden neuvonantajan kiireellisesti, käytännössä yhdessä vuorokaudessa, laatiman lausunnon. Lausunto mahdollisti sovintosopimuksen hyväksymisen, mutta myös sen, että kanneprosessia olisi jatkettu. Kaikki muut hallituksen jäsenet itseäni lukuun ottamatta asettuivat sovintosopimuksen hyväksymisen puolelle. Kirjautin pöytäkirjaan eriävän mielipiteeni: 'Hallitus on aiemmin tehnyt yksimielisen päätöksen kanteen nostamisesta tilintarkastusyhteisöä ja tilintarkastajaa vastaan, eikä hallitus ole muuttanut aiemmin tekemäänsä päätöstä vaikka tilintarkastusyhteisön taholta on esitetty varauma kanteen nostamisesta yhtiön entisiä hallituksen jäseniä ja toimitusjohtajaa vastaa. Yhtiön hallitukselle esitetty sovintosopimusluonnos ei sisällä riittävästi perusteita asian sopimiseksi. Asianajajien laatima lausuma ei sisällä mitään sellaista, joka ei olisi ollut jo aiemmin yhtiön tiedossa. Yhtiö ei ole myöskään saanut virallista omistajaohjausta liikenne- ja viestintäministeriöstä asiaan liittyen. Asian käsittely Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnassa (TILA) on kesken ja on todennäköistä, että tilintarkastuslautakunta päätyy toteamaan, että tilintarkastus on ollut virheellinen. Yhtiön edun mukaista on jatkaa oikeudenkäyntiä tilintarkastusyhteisöä vastaan vähintäänkin siihen saakka kunnes tilintarkastuslautakunta on antanut asiassa päätöksensä ja sen jälkeen hallituksen tulisi harkita asiaa uudelleen. Lisäksi yhtiön edun mukaista on selvittää entisten hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vastuu, kuten hallitus on päättänyt 25.9.2015 pitämässään kokouksessa. Mikäli hallitus päättää puheenjohtajan mielipiteen vastaisesti tulen jättämään eronpyyntöni välittömästi.' Tämän jälkeen erosin hallituksesta.

Hallitus valitsi keskuudestaan uuden puheenjohtajan, joka VTV:n selvitysten mukaan vei sovintosopimuksen hyväksynnän maaliin hallituksen äänestyspäätöksen perusteella.

Hallituksellani ei ollut käytössä yllä kuvattua päätöstä tehtäessä Finavian pitkäaikaisen neuvonantajan eikä myöskään valtionneuvoston kirjallista lausuntoa asiasta. Myöhemmin saamani tiedon mukaan molemmat lausunnot puolsivat kanneprosessin jatkamista, siis eivät suositelleet sovintosopimuksen hyväksyntää. Minulla ei ole tiedossa, kuka oli tehnyt päätöksen, että kyseisiä lausuntoja ei toimiteta hallitukselleni

päätöksen teon tueksi. Lienee kuitenkin selvää, että pimittämällä lausunnot hallitukseni päätöksentekoa ohjattiin vahvasti ministeri Bernerin toivomaan suuntaan.

Pyysin 3.12.2015 pidetyn kokouksen pöytäkirjan hyväksyntäprosessissa pöytäkirjaan merkittäväksi toimitusjohtaja Savolaisen esittämän ministerin toiveen sovintosopimuksen hyväksynnästä. Näin ei kuitenkaan tehty, koska osa hallitusta vastusti kirjausta. Yksikään hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei pöytäkirjan hyväksyntäprosessissa kiistänyt, etteikö ministerin toive olisi tullut selvästi toimitusjohtajan taholta esille kokouksessa. Myöhemmin vuoden 2016 puolella Finavian lakiasiain johtaja viestitti minulle, että loppuvuoden Finavian hallituksen kokouksen pöytäkirjaan on kirjattu toimitusjohtaja Savolaisen lausunto, jossa hän allekirjoituksella vahvistettuna kiistää esittäneensä ministerin toiveen 3.12 pidetyssä kokouksessa.

7.12.2015 alkaneella viikolla ministeriön painostus jatkui eroni julkistamisen osalta. Siihen osallistuivat kansliapäällikkö Pursiainen ja ministeri Berner. Ensin painostettiin eroni julkistuksen viivästämisellä kunnes uusi hallituksen puheenjohtaja voidaan ilmoittaa. Koska en nähnyt järkeväksi suostua siihen, painostus jatkui erittäin suorina kehotuksina olla kommentoimatta medialle eroani millään muotoa. 'Erimielisyys omistajaohjauksen kanssa', ei ministeriölle sopinut. Sain suoran uhkauksen vastaviestinnästä: Koko muu hallitus äänesti Tiuraniemeä vastaan - miltä se näyttää julkisuudessa'.

Asian tultua 14.12.2015 julkisuuteen näyttää siltä, että ministeriössä etsittiin joulukuun 2015 lopulla erilaisia perusteluja kanteiden sopimisille ja perumisille. Ministeriön pääviestinä näytti silloin olevan se, että suurimmat virheet ja tappiot on tehty 2011 ja niihin voidaan vielä puuttua. On kuitenkin selvää, kuten VTV:kin raportissaan toteaa, että vain 2011 tapahtumien perusteella kanteita ja korvausvaatimuksia on vaikea menestyksellisesti ajaa. Toimitusjohtaja, hallitus ja tilintarkasta vaihtuivat kesken vuoden 2011. Vuosien 2009 ja 2010 toimitusjohtajan, hallituksen ja tilintarkastajan huolimattomuudesta seurasi toiminta- ja raportointikulttuuri, joka mahdollisti yhtiön ohjeistuksessa kiellettyjen johdannaissopimusten teon kolmena vuotena. Lisäksi, yksittäisten sopimusten lopullista realisoitunutta negatiivista arvoa ei voi käyttää kunkin yksittäisen sopimuksen yhtiölle tuoneen riskin arvioimiseen. Hallitukseni käsitteli johdannaissopimuksia ja niiden solmimiseen johtanutta toimintaa kokonaisuutena, ei yksittäisten sopimusten realisoituneen tappion kannalta. Tästä tavasta arvioida tapahtumia hallitukseni oli täysin yksimielinen.

Ministeri Berner on kannanotoissaan puolustanut toimintaansa sillä, että hallitukseni oli erimielinen, ja joutui äänestämään johdon kanteista. Tämän vuoksi ministerin piti puuttua asiaan. On totta, että johdon kanteiden nostamisesta hallitus teki äänestyspäätöksen. Mutta tammikuinen päätöksemme tilintarkastuskanteista oli yksimielinen. Ministeri Berner puuttui kuitenkin siihenkin. Toisaalta päätös tilintarkastuskanteiden sovintosopimuksen hyväksynnästä 4.12.2015 oli myös äänestyspäätös, koska jätin asiasta eriävän mielipiteen. Samoin johdon kanteiden kumoamispäätökseen 9.12.2015 Finavian tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Pirkko Salminen oli jättänyt eriävän mielipiteen. Johdon kanteiden perumispäätös tehtiin hallituksen kahden varsinaisen jäsenen ja henkilöstön edustajan voimin. Normaaliin hallituksen kokoonpanoon kuuluu seitsemään jäsentä. Kuten VTV:kin raportissaan toteaa, joulukuun päätökset eivät olleet hyvin harkittuja ja huolellisesti valmisteltuja, koska hallitus ajettiin kiiretilanteeseen.

Lopuksi

Kuten VTV:n lausunto 13/2016 toteaa, ministeriö aiheutti omistajaohjaustoiminnallaan yhtiön ja valtio-omistajan vastuusuhteiden hämärtymisen. Hallitukseni enemmistö toimi sovintosopimusasiassa ministerin, eli omistajan toiveen mukaisesti. Tekemällä sovintosopimuksen ja myöhemmin perumalla johdon kannepäätöksen yhtiö heikensi merkittävästi mahdollisuuksiaan saada korvauksia johdannaisasiassa. Koska päätöksiä ei viety yhtiökokoukseen, tai niille ei pyydetty omistajan kirjallista kannanottoa, hallituksen jäsenet ottivat kantaakseen ison euromääräisen riskin.

Miksi? Kyse on juuri valtasuhteiden hämärtymisestä tiukassa päätöstilanteessa. Hallituksen jäsenet otaksuivat ministeri Bernerin kantavan vastuun päätöksistä, joita ministeri oli toivonut hallituksen tekevän.

Miksi ministeri toimi niin kuin toimi, eikä ottanut kirjallisella päätöksellä tai yhtiökokouspäätöksellä vastuuta ajamistaan päätöksistä? Oliko kyse vastuun väistämisestä? Vaiko siitä, että kanneasiat eivät ole poliittisia, eivätkä siksi, esimerkiksi pääministerin mielestä, kuuluneet ministeri Bernerin päätettäväksi?

Jatkon kannalta on erittäin tärkeää, että valtionyhtiöiden ylimmän johdon valintaan ja hallituksen integriteettiin kiinnitetään huomiota. Ministeriöiden johdon ei tule osallistua tai vaikuttaa hallituksen kokoonpanon suunnitteluun. Yhtiökokous eli omistaja toki nimeää hallituksen, mutta henkilövalinta tulee tapahtua ulkopuolisen henkilöhaun osaajan toimesta. Omistaja vain hyväksyy tai hylkää esityksen. Myös henkilöhaun toteuttajalta tulee vaatia korkeaa moraalia ja vahvaa integriteettiä. Ja, kuten VTV:kin raportissaan toteaa, valtion omistajapolitiikkaa kehitettäessä tulisi ottaa kantaa sallitun ja epätarkoituksenmukaisen omistajaohjauksen väliseen rajanvetoon.

Yhteenvetona

Ministeriön toiminta on ollut hyvän hallintotavan vastaista Finavian hallituksen 25.9.2015 tekemän johdon kannepäätöksen jälkeen. Ministeriö puuttui yhtiön operatiiviseen toimintaan, painosti ja ohjaili hallitusta tekemään ministeriön tahdon mukaiset päätökset ja päätti olla ottamatta vastuuta ajamistaan päätöksistä.

Kuten VTV lausunnossaan toteaa, ministeriö aiheutti toiminnallaan Finavian hallitukselle kiiretilanteen joulukuussa 2015. Hallitus teki ministeriön panostamana huonosti valmisteltuja, huonosti perusteltuja yhtiön ja yleisen edun vastaisia päätöksiä. Tuossa prosessissa hämärtyivät niin valtasuhteet kuin lojaliteettivelvollisuudetkin.

Helsingissä, 13.9.2016. Riitta Tiuraniemi, toimitusjohtaja